

Windenergie: Stuiptrekking van een failliet systeem?

vrijdag 27 maart 2015

De omgevingsraad, dat is de oplossing

Geschreven door: Albert Koers

Toen in de jaren '60 een eigen TV binnen het bereik van de massa kwam, werden er in intellectuele kringen hele debatten gevoerd over de gevolgen van een TV in de huiskamer voor het gezinsleven en vooral voor de opvoeding van kinderen. Ondertussen wist de man of vrouw op de straat al lang hoe de vlag er bij stond: die dingen komen er en die dingen willen we. En dus zaten ze in volkswijken al lang en breed voor de TV en zagen ze de wereld voorbij komen, terwijl er in sjeke buurten nog moeilijk werd gedaan. Ik wil maar zeggen: met je klompen voel je soms eerder en beter aan hoe de zaken er voor staan dan met ragfijne en diepzinnige analyses. En is misschien de nog weer lagere opkomst bij de provinciale verkiezingen daar niet een voorbeeld van? Dat mensen niet meer gaan stemmen (of, als ze al gaan, een proteststem uitbrengen) omdat ze al lang aanvoelen/weten dat het politieke systeem zoals we dat nu kennen niet meer werkt. Never mind alle moeizame discussies en ontkenningen van de politieke, bestuurlijke en academische elites van dit land.

Wat heeft dit met de NLVOW te maken? Het korte antwoord: omdat de aanpak van de overheid, het Rijk in het bijzonder, om de ambitie van 6000 MW windvermogen in 2020 te realiseren een even treffende als pijnlijke bevestiging is van het feit dat het politieke systeem niet meer werkt, in elk geval niet voor windenergie. En dat die niet- of proteststemmers op 18 maart dus wel eens gelijk kunnen hebben. Net als al die mensen die in de jaren '60 al wisten dat de opmars van de TV niet te stoppen was.

In zijn boek “In het oog van de orkaan” betoogt Jan Rotmans dat we leven in een transitie-periode waarin zich op tal van gebieden fundamentele veranderingen (gaan) voordoen. Aan de hand van concrete casuïstiek laat hij ook zien hoe dat transitie-proces verloopt en hoe het (binnen grenzen) gestuurd kan worden. Eén van zijn constatering is dat vanuit een transitie-optiek de overheid het haast altijd verkeerd doet. Wel verkeerd moet doen omdat de overheid gevangen zit in paradigma's die nu juist haaks staan op het bevorderen en realiseren van transities. Daarbij gaat het niet alleen om zaken als verantwoording, voorspelbaarheid en (dus) risico-mijding, maar ook om de top-down aanpak die inherent is aan de manier waarop de overheid tot nu toe werkt. Terwijl Rotmans laat zien dat echte vernieuwing, de echte transitie nu juist ontstaat bij en door voortrekkers binnen de samenleving en door de horizontale samenwerkingsverbanden die zij met elkaar aangaan. Niet top-down tegenover bottom-up, maar verticaal tegenover horizontaal.

Begint u het plaatje te zien? Want als er één voorbeeld is van een met harde hand doorgevoerde top-down benadering door de overheid dan is het wel het windenergiebeleid, meer in het bijzonder het realiseren van die 6000 MW windvermogen in 2020. Zie mijn recente blog over de wijze waarop het Rijk zijn wil doordrukt richting provincies, gemeenten en omwonenden. Met als zeer voorspelbaar gevolg dat het verzet tegen dat beleid alleen maar groter wordt: geconfronteerd met repressie kunnen mensen vluchten of vechten en als vluchten niet aan de orde is, dan wordt het dus vechten. Vandaar die 160 actiegroepen tegen windparken – door het Rijk zelf in het leven geroepen door te volharden in een top-down aanpak.

In een recente tweet verzucht Eric Smaling, lid van de Tweede Kamer voor de SP, dat een totaal andere aanpak nodig is. En gelijk heeft hij want er zijn nu alleen maar verliezers. Ten eerste, de overheid zelf want de huidige aanpak betekent dat ook windenergie bijdraagt aan de erosie van het vertrouwen van burgers in de overheid - en dus aan hun bereidheid te gaan stemmen. Voor steeds meer mensen is de overheid een tegenstander in plaats van een medestander. Ten tweede, al diegenen in de samenleving die van goede wil zijn en die bereid zijn zich in te zetten voor een echte energietransitie. Soms met geld, soms met ideeën en haast altijd met tijd en energie. Zie hoeveel energiecoöperaties er al zijn opgericht: allemaal horizontale samenwerkingsverbanden van mensen die niet alleen zien dat er wat moet gebeuren, maar die daar ook persoonlijk verantwoordelijkheid voor willen nemen. Ten derde: de transitie naar duurzame energie als zodanig. Windenergie is zich in rap tempo aan het ontwikkelen tot een contra-productieve splijtzwaam in de samenleving: fanatieke voorstanders tegenover fervente tegenstanders; commerciële projectontwikkelaars tegenover emotionele omwonenden; bevlogen gelovigen tegenover kritische wetenschappers; de stad (80% voor) tegenover het platteland (80% tegen); etc. En ten vierde en tenslotte: de volgende generatie die welvaart en welzijn moet ontleen aan duurzame energie en die dus de rekening gepresenteerd krijgt van het falen van deze generatie om vaart en momentum te geven aan de transitie naar die duurzame energie.

We hebben dus niet zoveel te verwachten van de overheid als het gaat om de transitie naar duurzame energie, zo leren de analyses van Rotmans. Maar laat die overheid dan in elk geval ophouden met in de weg te lopen door vast te houden aan het idee dat het allemaal top down vanuit de Haagse torens geregeld kan worden. Geef de echte voortrekkers in de samenleving de ruimte en help ze met het organiseren en versterken van horizontale samenwerkingsverbanden zoals duurzame energiecoöperaties. Als we echt af willen van fossiele energie, dan is de eerste stap ophouden met de fossiele ideeën van deze regering!

Albert Koers

Voorzitter van de NLVOW die niet tegen windenergie is, maar wel tegen voor omwonenden slechte plannen en windparken; lid van de voormalige regiegroep Fryslân Foar De Wyn, een horizontaal samenwerkingsverband van Friese natuur- en milieuorganisaties, windondernemers en omwonenden dat door de Friese politiek om zeep werd gebracht; en bestuurslid van de Stichting Hou Friesland Mooi, een actiegroep die bereid was, en nog steeds is, om verantwoordelijkheid te nemen, meer dan Friese bestuurders en politici.